

Interview met de heer N. Van der Most (1923) en mevrouw C.A. Van der Most-Bakker (1929). Beiden lid van de HV gemeenschap Almelo.

Interview afgenomen de dato 5 oktober 2017 te huize van de Most-Bakker te Nijverdal

Kader: het Oral History project 'Sprekend Humanisme'.

Opdrachtgever: Het Humanistisch Historisch Centrum in samenwerking met het Humanistisch Verbond.

Uitvoerende: Het Humanistisch Historisch Centrum.

Doelgroep: mensen die in de periode vanaf de oprichting van het Humanistisch Verbond (1946) tot tien jaar erna (1956) lid zijn geworden van het Verbond en van een lokale HV gemeenschap.

Doel: inzicht te krijgen wat het lidmaatschap van een lokale HV gemeenschap inhield. Voorts inzicht krijgen in wat humanistische waarden zijn voor deze groep respondenten uit de begintijd van het Verbond.

Soort interview: levensloopinterview.

Interviewer: Roy Jansen (HHC).

Onderwerpen: onderwijzersgezin, werkloosheid, armoede, geheelonthouding, alcoholisme, SDAP, AJC, PvdA, KNIL, Tweede Wereldoorlog, zelfmoord, vakbondsbestuurder, ABOP, vereniging "De Dageraad", vrijdenkers, christelijke omgeving, gemeenschap Enschede, gemeenschap Almelo, Anton Constandse, Jaap van Praag.

Het is vandaag 5 oktober 2017, ik ben op bezoek bij de heer en mevrouw van de Most-Bakker in Nijverdal om een interview af te nemen in het kader van het project "Sprekend Humanisme". Mijn naam is Roy Jansen, ik ben vrijwilliger bij het HHC. En....de eerste vraag die ik altijd stel: "Kunt u mij wat vertellen over uw achtergrond?" en dat breng ik altijd samen in de uitdrukking: "Kunt u iets vertellen over uw nest, waar, uit welk nest u komt, vertellen?" Wie mag ik het woord geven?

R: #00:00:47-5# : Mijnheer: ai. Mevrouw: dan gaat het over mijn achtergrond?

I: #00:00:51-4# Ja, maar ik wil het ook graag van de heer van de Most horen.

R: #00:00:53-5# Mevrouw: mijn....., mijn vader was een onderwijzer, een heel gedreven socialist, geheelonthouder, vegetariër. Hij heeft....wat dat betreft....dat was heel belangrijk allemaal voor hem. Mijnheer: hij is altijd iets geweest in bestuur. Mevrouw: wat zei je? Mijnheer: hij is altijd iets geweest in bestuur. Mevrouw: ja, endan zat hij in alle mogelijke besturen, die je maar kan bedenken van waar hij lid was.

I: #00:01:22-6# Nou, dat was toch de SDAP, neem ik aan?

R: #00:01:24-8# Mevrouw: dat was de SDAP, natuurlijk.

I: #00:01:24-2# Want wanneer was u vader geboren? Van, van welke jaar was uw vader?

B: #00:01:31-5# Mevrouw: 1890.

I: #00:01:29-4# 1890?

B: #00:01:28-9# Mevrouw: ja, ja. En....hij komt van een dorp, Slikkerveen. Daar...., zijn...., zijn vader was timmerman en die wilde tot iedere prijs dat zijn kinderen leerden, hè. En hij is dus naar de Normaal School gestuurd, en hij is onderwijzer geworden en dat is 'ie dus geworden en gebleven, altijd.

I: #00:01:54-4# Maar Slikkerveen: ligt dat in het Westen van het land?

B: #00:01:44-4# Mevrouw: het is ten zuiden van Rotterdam, ja. Op de eilanden, op IJsselmonde. Aan de....waar lag het nou? Aan de, aan de Lek? Mijnheer: Noord. Mevrouw: Noord? Nou, daar zo,, ,éé,,n van die rivieren ten zuiden vanvan....Mijnheer: de Noord. Mevrouw: de Noord zou het kunnen zijn.

I: #00:02:19-7# Ja, ja. Je hebt ook scheepvaart...., hoe heet dat, scheepsbouw "De Noord", hè?

B: #00:02:20-0# Mevrouw: ja, die heb je ook, ja inderdaad.

I: #00:02:24-8# Maar....dus uw vader was actief, geheelonthouder.....

B: #00:02:25-6# Mevrouw: ja, zeer actief.

I: #00:02:26-4# rookte niet, en was timmerman.

B: #00:02:29-5# Mevrouw: en....., dat was mijn grootvader.

I: #00:02:30-2# Ah, ja uw grootvader, hè?

B: #00:02:34-9# Mevrouw: mijn grootvader was timmerman en die wilde.....die had twee zoons en die wilde per se dat die leerden en dus schoolmeester werden. Want daar keek je....daar keek hij tegenaan, natuurlijk, hè. En dat is ook gebeurd: allebei de zoons zijn onderwijzer geworden. Ja.

I: #00:02:46-9# En dat wasuw vader?

B: #00:02:51-9# Mevrouw: de vader van mijn vader. Ja, dus....

I: #00:02:52-9# Die was timmerman en jouwuw, uw vader was onderwijzer in Slikkerveer?

B: #00:03:02-4# Mevrouw: uit Slikkerveer

I: #00:03:00-0# Uit Slikkerveer.

B: #00:03:04-9# Uit Slikkerveer.

I: #00:03:01-9# Is 'ie daar ook onderwijzer geweest of is 'ie naar een andere plek in Nederland....?

B: #00:03:04-3# Mevrouw: hij is in.....op Goeree-Overflakkee, heeft 'ie zijn eerste baan gehad, daar is 'ie een aantal jaren geweest. En toen kreeg 'ie een baan in Schiedam en daar is 'ie altijd gebleven.

I: #00:03:13-8# Ja, ja. En u bent daar ook geboren?

B: #00:03:19-0# Mevrouw: en daar zijn....is het hele gezin begonnen.

I: #00:03:20-3# Ja, ja. Daar heeft 'ie zijn vrouw ontmoet?

B: #00:03:19-6# Mevrouw: en daar heeft.....en zijn vrouw ook eigen....., was eigenlijk voorbestemd om.....die komt uit een heel arm gezin, d'r vader was heel vroeg overleden en zij zou ook ergens dienstbode worden. Maar mijn vader is toen, omdat 'ie ergens in de kost moest komen, in dat gezin in de kost gekomen. En....mijn moeder kreeg op 14 jarige leeftijd kinderverlamming, die kon niet uit de weg, maar ze hadden allemaal wel begrepen dat ze goed kon leren. En toen heeft mijn vader er voor gezorgd, dat zij ook onderwijzeres kon worden. En dat is dus ook gebeurd, zij is ook onderwijzeres geworden.

I: #00:03:56-3# ja, onderwijzer..... Onderwijzersgezin?

B: #00:04:00-7# Mevrouw: het is een heel onderwijzersgezin.

I: #00:04:02-3# En hebt u misschien ook die carrière doorlopen of niet?

B: #00:04:04-7# Mevrouw: mmm....een zus is onderwijzeres geworden, en de rest: nee. En mijn broer, die...., Arie, die heeft in Wageningen gestudeerd. En Dick Bakker, uit Soest, die heeft in.....

I: #00:04:19-8# Delft.

B: #00:04:17-1# Mevrouw: in Delft gestudeerd.

I: #00:04:22-9# Ja, dat kan ik mij nog herinneren. Ja, ja, ja. Eén van de eersten die met computers aan de slag ging, hè?

B: #00:04:26-1# Mevrouw: ja dat....., ja inderdaad.

I: #00:04:28-7# ja, dat heeft hij zitten te vertellen.

B: #00:04:13-6# Mevrouw: Precies. Een heleboel dingen ontwikkeld, waar niemand wat mee deed, wat niet uit de bus kwam, of zo. Een hele teleurstelling, eigenlijk.

I: #00:04:41-4# Ja, ja, ja.

B: #00:04:38-0# Mevrouw: ja, dat is dus het gezin waar ik uit kom.

I: #00:04:39-2# Ja, en u bent geboren in....19....?

B: #00:04:49-3# Mevrouw: in 1929, 1927. Ik ben bijna negentig.

I: #00:04:46-0# Ja, jaja. Oké en....en u heer van de Most, wat is uw nest, waar komt u vandaan, en....?

B: #00:05:10-1# Mijnheer: een arm nest.

I: #00:05:04-5# Een arm nest?

B: #00:05:09-1# Mijnheer: mijn vader was stoker.

I: #00:05:15-4# Op de grote vaart?

B: #00:05:21-6# Mijnheer: nee.

I: #00:05:10-6# In de fabriek?

B: #00:05:15-1# Mijnheer: in de fabriek. En ja, die..... heeft zich....zelf opgehangen.
Mevrouw: hij was vreselijk bang in de oorlog. Hij kon geen kant uit. Mijnheer:
ontzettend bang, ontzettend bang.

I: #00:05:31-3# Maar waar....in welke fabriek was hij stoker? Wat was dat voor een
bedrijf?

B: #00:05:39-6# Mevrouw: een kistenfabriek. Mijnheer: een kistenfabriek.

I: #00:05:36-8# Oh, ook in het Westen, in?

B: #00:05:45-5# Mevrouw: ja, in Schiedam was het ook. Het was een fabriek die
eerst in.....in.....kom, in Gelderland was 't ergens. Die was overgegaan naar
Schiedam. Kom nou, kan jij het even zeggen?

I: #00:06:00-4# Nijmegen, Arnhem?

B: #00:05:59-9# Mevrouw: ja, in de buurt van Arnhem, Nijmegen.

I: #00:06:02-7# Dieren, Elst

B: #00:06:01-7# Mevrouw: nou, nee dat is het niet. Nee.

I: #00:06:02-3# Nee. Renkum?

B: #00:06:06-5# Mevrouw: ik weet het straks wel hoor.

I: #00:06:13-0# Maar uw vader heeft dus..... was stoker en nu maakt u de sprong
naar de oorlog. En toen heeft hij zichvan het leven beroofd? Voor, vlak voor de
oorlog of in de oorlog?

B: #00:06:01-0# Mevrouw: eind, jammer genoeg. Mijnheer: eind van de oorlog.
Waarom weten we niet, maar ik denk dat 'ie het helemaal niet zag zitten.

I: #00:06:35-2# Maar waren, waren d'r grote dingen gebeurd in het gezin?

B: #00:06:34-1# Mijnheer: nee. Mevrouw: eigenlijk wel, hij had een slecht huwelijk.
Het ging, dat ging niet samen. Begrepen mekaar niet, veel ruzie. En....ja, dat zijn ook
moeilijke dingen, als je je niet kan uiten. En dat kon hij ook niet.

I: #00:06:50-0# Ja, ja, ja. U bent enige zoon? Of hebt u nog broers of zussen?

B: #00:06:57-3# Mijnheer nee, twee broers en een zus. Ja, dat was 't.

I: #00:07:09-2# Ja, dat was 't.

B: #00:07:13-4# Mevrouw: Kuilenburg.

I: #00:07:10-3# Kui/....dat is het plaatsje?

B: #00:07:17-0# Mevrouw: Culemborg, Kuilenburg.

I: #00:07:15-8# Culemborg? Culemborg? ja, ja. Dat ligt vlak bij Hou/, vlak bij Houten.

B: #00:07:15-6# Mevrouw: daar was die fabriek en die is overgegaan naar....., naar Schiedam toen. Mijnheer: die glasfabriek, ja.

I: #00:07:18-9# Ja, ligt vlak bij Houten, hè. Aan de andere kant van de Lek.

B: #00:07:29-5# Mevrouw: ja. Mijnheer: daar werden dus glas.....

I: #00:07:26-0# Glas- of krat?

B: #00:07:30-1# Mijnheer: glas. Mevrouw: glas, glasfabriek. Mijnheer: gewoon industrieel glas.

I: #00:07:35-8# Ja. En.... wanneer bent u geboren mijnheer van de Most ook in 19....

B: #00:07:41-3# Mijnheer: Schiedam.

I: #00:07:41-4# In welk jaar?

B: #00:07:44-5# Mijnheer: '23, 1923.

I: #00:07:44-6# Zo, u bent dus al 94?

B: #00:07:50-8# Mevrouw: ja, over een paar dagen. Mijnheer: ja, ja. Mevrouw: en diep zuchten hoor. Blijft u een koekje, misschien?

I: #00:07:53-4# Nou heerlijk. Mag wel even gezegd worden. 94: ongelofelijk, ongelofelijk. En..... Maar oké, we gaan eventjes, we gaan naar mevrouw. U bent dus..... opgegroeid ook in Schiedam?

B: #00:08:14-5# Mevrouw: ja, allebei, dus.

I: #00:08:12-8# In een onderwijzersgezin. En....kunt u iets vertellen over uw schoolcarrière, hoe is dat verlopen?

B: #00:08:16-2# Mevrouw: ik heb, nou ja basisschool, Mulo. Toen:Mulo B, dat was toen heel wat.

I: #00:08:26-2# Wiskunde, wiskunde?

B: #00:08:30-0# Mevrouw: nou. En toen ben ik naar deze wilden mij ook onderwijzeres maken, mijn zus zat op de kweekschool in Rotterdam, dat moest ik ook. Dat zag ik helemaal niet zitten. Ik wilde echt iets in de hulpverlening in de

hulpverlening....., iets in huis. En toen mocht ik naar de opleiding in Rotterdam voor huishoudkundige. Dus werken in een inrichting of zo iets, in de huishouding dan. En, en daar uit voort....., en toen dacht ik: "Dan wil ik graag diëtiste worden". Maar dan moest je eerst de opleiding voor lerares voeding en zo hebben. Daar ben ik ook aan begonnen, een heel eind op streek gekomen. Maar toen werd mijn moeder ernstig ziek. D'r was in huis eigenlijk niemand die naarhet huishoudelijke gedeelte van het gezin....

I: #00:09:15-3# Want, want je moeder had kinderverlamming gehad?

B: #00:09:14-0# Mevrouw: ja, die had kinderverlamming gehad. Was zwak, eigenlijk. En die is toen heel ernstig ziek geworden. Ook door de oorlog, slecht gegeten. natuurlijk. Enne....ze verouderde, ze was 55 jaar, maar ze verouderde. Ontzettend hard. Ja, dan hoef je maar een longontsteking te krijgen of iets en je bent doodziek. Natuurlijk, hè. Dus toen heb ik, heb ik, de huishouding, de leiding in de huishouding overgenomen.

I: #00:09:37-6# En die school heeft u moeten laten schieten?

B: #00:09:43-7# Mevrouw: en daar ben ik toen nog een poosje mee doorgedaan. Toen heb ik hem leren kennen, we waren natuurlijk stik verliefd. En,..... nou ja alles bij elkaar was het voor mij echt te veel. En toen ben ik er mee opgehouden met het idee van: "Later als alles rustig is, dan, dan kan het nog best zijn dat ik dan weer eens aan doorga". Maar goed wij zijn in Enschede terecht gekomen toen door werk van mijn man. En toen kwamen de kinderen. Mijn moeder overleed en toen is mijn vader bij ons in huis gekomen, dat wilde 'ie ook heel graag. Toen is er niet meer over gesproken. Dus.

I: #00:10:19-3# En waar hebben jullie mekaar leren kennen, bij een of ander vereniging?

B: #00:10:27-1# Mevrouw: wij waren lid van de AJC.

I: #00:10:17-9# Ach kijk eens aan. Waarom niet?

B: #00:10:24-1# Mevrouw: dat hoorde er ook een beetje bij. Mijnheer: en de AJC was een soort huwelijksmarkt. Mevrouw: van daaruit is het

I: #00:10:34-0# Ja, ja, ja. En u bent ook altijd lid geweest van de PvdA? Door/, doorstroom van het AJC.

B: #00:10:43-6# Mevrouw: altijd, wij waren, wij waren vorig jaar zeventig jaar lid van de PvdA. Dat werd ook nog een beetje herdacht. En toen vroeg ik: "Hoeveel van die ouwe leden hebben jullie nog?" En toen zeiden ze: "Dat zullen we voor u opzoeken, dat weten we niet". Wilt u wel raden hoeveel er zijn, toen vorig jaar?

I: #00:10:58-2# Nou, veertig

B: #00:10:58-1# Mevrouw: driehonderdeenentwintig. Veel, hè? Ja.

I #0011:03-6# Nou inderdaad. Taai geslacht.

B: #00:11:06-7# Mevrouw: nou, hè. Maar intussen zullen d'r ook wel weer een paar overleden zijn. Toch veel? Juist veel.

I: #00:11:12-4# Bij de AJC, de huwelijksmarkt van de Rooien.

B: #00:11:19-4# Mevrouw: inderdaad dat mag je wel zeggen. Ja, daar hebben we het goed gehad, we hebben het eigenlijk altijd goed gehad.

I: #00:08:26-4# Ja, ja. Jullie zijn samen naar Enschede verhuisd. Wat deed, wat deed mijnheer van den Bosch? Wat hebt u voor een opleiding gedaan?

B: #00:11:31-8# Mijnheer:..... mijn opleiding was..... twee jaar ambachtsschool. Enne....daarna....eigenlijk....God is zo lang geleden dat....Mevrouw: en je bent aan het werk gegaan.

I: #00:11:57-9# Bent u gaan werken?

B: #00:11:57-9# En je bent in de avonduren, later, allerlei opvolg....opleidingen gaan, gaan doen.

I: #00:11:58-0# Opleidingen, ja. Maar wat voor, wat voor opleiding had u op de Ambachtsschool? Was dat elektrotechniek, was 't houtbewerken?

B: #00:11:55-7# Mijnheer: nee, nee, timmerman.

I: #00:12:05-5# Timmerman?

B: #00:12:08-4# Mijnheer: timmerman.

I: #00:12:12-5# Ja. En daar hebt u ook in gewerkt, als timmerman? Š

B: #00:12:08-5# Mijnheer: daar heb ik in gewerkt ook.

I: #00:12:11-4# En gaande weg hebt u zich ontwikkelt door opleidingen te gaan volgen?

B: #00:12:15-5# Mevrouw: hij is naar school gegaan. Hij is naar de opleiding voor leraren gegaan.

I: #00:12:21-3# In het verlengde van die ambachtsschool? Dus om technisch onderwijs te.....

B: #00:12:26-5# Mevrouw: nou, ja toen was 'ie wel een stuk ouder. Hij is ook jarenlang voorzitter van de AJC geweest. Dat is, dat heeft 'ie z'n hele leven lang

gedaan, ergens lid van worden en dan binnen de kortste tijd voorzitter zijn. Daar heeft hij ook een naamkaartje van. Maar toen....toen....nou ja, hebben wij elkaar leren kennen en toen.... Ja, kijk....., bij ons was 't natuurlijk studeren was punt één en dan de rest, hè. Dus..... En toen zat 'ie te twijfelen van: "Ik wil eigenlijk best een opleiding in de vakbond, dat ik vakbondsbestuurder word want dat ligt mij eigenlijk wel heel erg of in het onderwijs. Ja, voor mij was die keus niet zo moeilijk. Wij kenden iemand uit de vakbond. Mijnheer: JAAAAHA Mevrouw: een beetje. Dus toen zei....nou ja: "Als je 't, als je 't niet uitmaakt, dan vind ik het onderwijs eigenlijk....ja....dichtbij...., voor de hand....

I: #00:13:18-9# Genetisch bepaald, eigenlijk?

B: #00:13:20-3# Mevrouw: ja. Nou en: hij heeft het met heel veel plezier en met succes heeft 'ie 't gedaan.

I: #00:13:23-8# Heeft hij een avondstudie gevolgd?

B: #00:13:22-0# Mevrouw: met allemaal avondstudie. Mijnheer: ja, allemaal avond. Mevrouw: met keihard werken. Met keihard werken.

I: #00:13:25-0# Jaja, ja. En ook in het onderwijs terecht gekomen?

B: #00:13:30-9# Mevrouw: ook. Hè... 't was zelfs zo erg, d'r was toen zo'n gebrek aan leraren, dat ze hem bijna uit huis gehaald hebben, van....wilt u....

I: #00:13:40-3# Over welke tijd, over welke tijd spreken we dan? Is dat de jaren vijftig?

B: #00:13:27-3# Mevrouw: dat is dan....19....iets later dan 1950, 't....1952 in die periode is hij geslaagd. En hebben ze 'em gewoon opgehaald om ergens leraar te worden.

I: #00:13:55-5# Ja, maar was 't basisschoolleraar of op de middelbare school?

B: #00:13:57-8# Mevrouw: technische school.

I: #00:14:03-0# Technische school?

B: #00:13:57-6# Mevrouw: Technische school, ja, als.... timmerman. Maar ook dat heeft 'ie weer heel kort gedaan, want hij zat gelijk in, in de, in 't bestuur en hij werd....

I: #00:14:10-0# Van de school.....?

B: #00:14:17-1# Mevrouw: adjunct-directeur. Mijnheer: ja. Mevrouw: en dat is 'ie verder zijn hele leven ook gebleven. Leidinggeven vond 'ie heelp....prettig, ja.

I: #00:14:12-2# Ja, ja. Wat grappig.

B: #00:14:22-3# Mevrouw: grappig, hè?

I: #00:14:21-8# Ja, ja dat vind ik wel, ja.

B: #00:14:19-4# Mevrouw: hij heeft....want hij heeft echt voor de klas gestaan en ook gewerkt zo, maar het was gauw voorbij.

I: #00:14:29-3# Dus toen 'ie adjunct directeur werd van de, van de Technische School was het onderwijs, was....voorbij.

B: #00:14:34-2# Mevrouw: jawel, hij zat natuurlijk in 'tbij 't onderwijs.

I: #00:14:34-9# Maar hij, maar hij.....gaf geen les meer.

B: #00:14:39-3# Mevrouw: maar zelf....weinig. Ze hebben het zelfs geprobeerd, ze zeiden: "Nou moet iedere adjunct-directeur of leidinggevende ook een paar uur les geven, maar dat werd een mislukking. Gewoon omdat 't te rommelig en te druk werd, hè.

I: #00:14:48-2# U vond dat niet erg, dat u geen les meer kon geven?

B: #00:14:53-9# Mijnheer: nee, hoor. Nee, hoor.

I: #00:14:54-8# Want u had een eigen kantoor natuurlijk?

B: #00:14:56-1# Mevrouw: jaaa, ja zeker.

I: #00:15:01-6# Een secretaresse?

B: #00:14:57-5# Mevrouw: nee, dat ging meestal met een secretaris.

I: #00:15:06-0# Een secretaris. Ja, ja. Oké, maar we zitten al in de jaren '50, dus u was allebei....aan het werk. Er werd een gezin gesticht in Enschede?

B: #00:15:10-4# Mevrouw: ja, we zijn naar Enschede gegaan en daar hebben we een gezin gesticht, inderdaad ja.

I: #00:15:15-1# En u bent in '49 beiden lid geworden van het H.V. Dat was in Enschede?

B: #00:15:22-4# Mevrouw: dat was.....nnnn, nee....daar heb ik heel, heel erg over lopen nadenken. We zijn wel in Schiedam lid geworden van 't HV. Maar toen was 't van beide kanten...., hadden we het heel druk. En we waren lid, daar bleef het bij. Maar toen we verhuisd waren, zaten we heel snel in een gespreksgroep en.... dat soort werk. Toch hebben we in Schiedam....daar was in Rotterdam wel een actieve ploeg toen. Ik weet eigenlijk niet zo goed of dat in Schiedam ook was. Maar daar waren in Rotterdam-Zuid dikwijls lezingen, bijeenkomsten. En daar zat een Anton Constandse.....

I: #00:16:00-9# Jaah, een bekende naam.

B: #00:16:04-9# Mevrouw: die....die hield daar lezingen en.....

I: #00:16:02-0# : Dochter ook.

B: #00:16:08-1# Mevrouw: daar waren wij gek op. Wij vonden het altijd zo fijn om daar naar toe te gaan.

I: #00:16:05-6# Was een goede spreker? Wat een hele goede spreker?

B: #00:16:13-8# Mevrouw: oh geweldig. Boeiend en.....Mijnheer: geweldig. Mevrouw: nou moet ik ook nog zeggen mijn man was lid van de Vereniging "De Dageraad" indertijd, toen wij elkaar leerden kennen.

I: #00:16:22-5# De vrijdenkers.

B: #00:16:24-9# Mevrouw: de vrijdenkers....beweging. Mijnheer: jaja Mevrouw: want ik zei tegen u: "Stichting" en toen zei hij: "Kan niet zoveel onthouden" Maar hij zegt: "dat was geen stichting, 't was een vereniging." Dat wel: sorry.

I: #00:16:34-0# De Vereniging "De Dageraad", ja. De...., de vrijdenkersvereniging, ja, ja. Dus daar was u lid van, van de vrijdenkersvereniging?

B: #00:16:38-1# Mijnheer: ja Mevrouw: ja.

I: #00:16:40-3# Hoe, hoe kwam u daarbij om daar lid van te worden? Lag, lag dat in de....de....?

B: #00:16:47-4# Mijnheer: er waren wel motieven,.....lid van...dat lag in mijn lijn.

I: #00:16:49-9# Ja. Maar hoe was u daarmee in contact gekomen dan?

B: #00:16:52-5# Mijnheer: hoe ben je in contact gekomen? Mevrouw: heb ik wel eens over lopen nadenken.

I: #00:16:54-9# Heb je iets gelezen, heb je iets gehoord.....?

B: #00:16:59-8# Mevrouw: jij bent bevriend geworden met Jan Koomen, een journalist van het Vrije Volk. Of van....? En ik denk van....zou hij....zou hij lid zijn geweest van "De Dageraad"? Mijnheer: nee.

I: #00:16:07-6# Nee.

B: #00:15:10-0# Mevrouw: nee.

I: #00:17:16-9# Of een keer meegenomen naar een bijeenkomst van "De

Dageraad”?

B: #00:17:26-6# Mevrouw: dat kan. Mijnheer: ik denk, ik denk dat ik er gewoon van gehoord had.

I: #00:17:23-0# Ja, ja. En dat sprak u wel aan?

B: #00:17:28-9# Mijnheer: en dat sprak mij wel aan, ja.

I: #00:17:27-8# Nog steeds: u bent, u bent meer vrijdenker dan humanist?

B: #00:17:27-0# Mijnheer: nog steeds, ja

I: #00:17:32-1# Of beiden? ja?

B: #00:17:22-2# Mijnheer: ja.

I: #00:17:35-0# Ja. Maar of....even kijken....even terug naar die..., naar dus '49 zijn jullie dus lid geworden, dat was nog in Schiedam? En jullie werden gemotiveerd....door het bezoeken van lezingen onder andere?

B: #00:17:21-4# Mevrouw: ja.

I: #00:17:23-9# Of bezochten jullie de lezingen nadat jullie lid waren geworden van het HV?

B: #00:17:44-7# Mevrouw: dat kan....ik niet zeggen. Maar....nou.....

I: #00:17:49-5# Was, was....., jullie vader was, was hij toevallig ook geïnteresseerd in het humanisme?

B: #00:17:54-1# Mevrouw: zeker.....,oh hij....die is onmiddellijk lid geworden.

I: #00:17:55-2# In '46 al?

B: #00:17:59-0# Mevrouw: jazeker, ja.

I: #00:17:58-2# Ja, dat weet u ook nog?

B: #00:17:58-5# Mevrouw: oh, ja. Ja, hoor. Dat was voor hem ook...., ook belangrijk.

I: #00:18:05-5# Ja. En daar werd thuis ook over verteld?

B: #00:17:49-7# Mevrouw: je praatte er ook over.

I: #00:18:07-7# Werd, was, was er thuis ook, in het ouderlijk gezin ook, waren er bijeenkomsten van het humanisme of niet?

B: #00:18:17-3# Mevrouw: dat zou weleens heel goed kunnen, ja.

I: #00:18:20-8# Ja, en is hij ook bij de oprichtingsvergadering geweest in 1946 in Amsterdam?

B: #00:18:20-8# Mevrouw: ik denk niet, dat denk ik niet.

I: #00:18:27-3# Maar hij is was in 1946..... direct....?

B: #00:18:27-9# Mevrouw: hij is zo snel mogelijk toen, toen het hem bereikte, is hij lid geworden. Ja.

I: #00:18:30-7# Ja, ja. Dus het lag een beetje in, in, in de kiem besloten, zal ik maar zeggen, van het gezin? Uw, uw vader was lid. Er werd veel over gepraat thuis, althans dat neem ik aan.

B: #00:18:44-8# Mevrouw: m'n, m'n broer, Dick, en ik hebben d'r ook, ook een tijd over gepraat en wij dachten dat we allemaal lid waren.

I: #00:18:52-0# De hele familie?

B: #00:18:52-4# Mevrouw: de hele familie.

I: #00:18:58-6# Met korting natuurlijk.

B: #00:12:36-4# Mevrouw: misschien wel. Wie weet ging het daarom.

I: #00:18:55-0# Ja.

B: #00:18:59-2# Mevrouw:kon Dick ook niet zeggen.

I: #00:18:59-2# Nee, maar in ieder geval dus, de, de stimulans was d'r ook. Vanuit....vanuit.....?

B: #00:19:05-6# Mevrouw: oh, ja. Het was voor ons....lag 't een beetje....voor de hand.

I: #00:19:05-4# Voor de hand, ja.

B: #00:19:07-6# Ja.

I: #00:19:09-0# En uw moeder: was zij ook geïnteresseerd?

B: #00:19:07-4# Mevrouw: ja, zeker. Ja. ja, ja, ja, ja.

I: #00:19:10-2# Beiden lid geworden van, 't, 't HV?

B: #00:19:17-8# Mevrouw: ja, zeker. ja, ja.

I: #00:19:13-8# Ja, ja. Dus '49 naar lezingen gegaan? Anton Constandse kunt u zich herinneren?

B: #00:19:27-5# Mevrouw: Ja, zeker. Als dat....dat....dit heeft, dit heeft, da's een hele diepe herinnering voor ons. En wij waren er zeer op gesteld. Wij hadden....we moesten echt van Schiedam uit een end lopen, dan met de tram mee, overstappen, dan moesten we naar....

I: #00:19:04-5# Is er....is daar nog...., staan hier nog wat namen op. Ik onderbreek u even. Maar...dus.....u moest er eigenlijk moeite voor doen om, om die bijeenkomsten te bezoeken?

B: #00:19:44-9# Mevrouw: ja, het was een hele onderneming, maar we deden dat met alle plezier. Dat deed niemand behalve wij.

I: #00:19:46-7# Ja, ja.

B: #00:19:48-0# Mevrouw: dat heeft...., dat deed niemand behalve wij, want we.... wij hadden daar geen vrienden of kennissen. We gingen daar gewoon naar toe.

I: #00:19:59-3# Ja, ja. Maar goed, Schiedam, lid geworden, maar dat was een, een - laat ik zeggen- een slapend lidmaatschap?

B: #00:20:01-6# Mevrouw: ja, in het begin hebben wij.....Jij was vrij druk met alle mogelijke dingen, ook met organisatiewerk, dus daar kwam niet veel van. En, ja, ik had....

I: #00:20:14-3# Van, van het AJC onder andere en dat soort dingen?

B: #00:20:17-7# Mevrouw: ja, zeker. Mijnheer: ja.

I: #00:20:21-9# En bent u bij de Vrijdenkers nog actief geweest? Bestuurlijk of?

B: #00:20:23-1# Mijnheer: nee.

I: #00:20:23-5# Nee, dat niet nee.

B: #00:20:28-2# : Mijnheer: nee, alleen maar lid.

I: #00:20:22-4# Ja, ja je kunt ook niet alles, hè?

B: #00:20:26-7# Mevrouw: hij heeft altijd in het vakbondswerk gezeten, heel veel. Ook in z'n onderwijzers....

I: #00:20:30-4# En de NVV, lid ge/...lid geworden?

B: #00:20:31-6# Mevrouw: ja, ABOP.

I: #00:20:34-7# ABOP? Oh ja natuurlijk ja, dat is voor onderwijzers.

B: #00:20:37-6# Mevrouw: eerst heette het anders, hoor Maar goed, ja.

I: #00:20:38-8# Ja, ja. Maar dus: even voor de helderheid. Schiedam lid geworden, daarna verhuisd naar Enschede en 't gezin gesticht. Op een goed moment bent u actief geworden?

B: #00:20:48-3# Mevrouw: in die tijd zijn we actief geworden.

I: #00:20:55-4# Ja, ondanks het feit dat de kinderen klein waren?

B: #00:20:58-9# Mevrouw: ja, die waren heel klein, want toen hebben we een hele tijd...we hebben ons toen aangemeld als lid en ze vroegen natuurlijk of we lid van die praatgroep wilden worden. Nou dat wilde Leo graag. Die wilde natuurlijk ook kennissen en vrienden krijgen.

I: #00:21:07-9# Ja, natuurlijk.

B: #00:21:05-4# Mevrouw: en toen hebben we besloten dat we de bijeenkomsten bij ons thuis zouden houden, want dat hoefde ik niet voor oppas of wat dan ook te zorgen.

I: #00:21:15-4# Nee, kindertjes lagen boven te slapen en beneden werd er gediscussieerd op hoog niveau.

B: #00:21:22-3# Mevrouw: ja, zeker. Tenminste dat...dat neem ik maar, dan maar aan. Maar in ieder geval, dat zijn een paar heel plezierige jaren geweest. We gingen heel plezierig met elkaar om. Daarom is het zo gek, dat je in geen jaren daar meer over nagedacht of gepraat...of wat dan ook. Dat, dat was gewoon weg.

I: #00:21:40-1# Dat was weggezakt.

B: #00:21:43-9# Mevrouw: en toen u belde toen zijn we gaan....wie WAREN dat toch ook al weer?

I: #00:21:45-2# Ja, ja, ja.

B: #00:21:48-0# Mevrouw: en we hebben.... we zijn toch wel een eindje gekomen. Maar....we gingen dus naar lezingen als dat even kon.

I: #00:21:50-9# En dan hebben we het over de jaren vijftig?

B: #00:21:54-3# Mevrouw: ja.

I: #00:21:47-0# Jaren vijftig.

B: #00:21:56-5# Mevrouw: ja, ja laat maar zeggen tot zestig toen.

I: #00:21:57-2# Maar in Enschede....hadden ze een levendige gemeenschap, humanistische gemeenschap?

B: #00:21:58-8# Mevrouw: volgens mij wel....ik weet niet wat...verder.... Ja, een levendige gemeenschap. Niet zo groot, was zo'n honderd leden?

I: #00:22:11-7# Nou, dat is toch behoorlijk.

B: #00:22:16-7# Mevrouw: weet jij daar iets van? Mijnheer: neeee. Mevrouw: maar wij zaten er wel midden in.

I: #00:22:17-0# Jaja. En kunt u zich nog iets herinneren van de onderwerpen, die daaraan de orde kwamen?

B: #00:22:24-1# Mevrouw: ja, dat ging echt over levensvragen, he? Waar....ook over praktische dingen, opvoeding van de kinderen, er waren er meer met kinderen, maar die waren over het algemeen wat ouder. Enne...die waren al wat groter aan het worden, die konden alleen thuis zijn, of zo iets. Dat weet ik niet.

I: #00:22:41-1# Maar Jaap van Praag die heeft....

B: #00:22:44-9# Mevrouw: maar ook...., ook over het leven, dingen die gebeurden, over dingen in de politiek, die toen rondgingen.

I: #00:22:48-4# Ja, ja. Jaren vijftig.

B: #00:22:52-7# Mevrouw: en we hebben ook wel eens gehad, dat we thema's hadden, dat ieder op z'n beurt eens een praatje hield, dat hebben we ook een tijd gedaan. We hebben ook wel wat boeken besproken, ook weleens die interessant waren.

I: #00:23:04-4# Bijvoorbeeld "Grondslagen van Humanisme" van Jaap van Praag, hebben jullie dat bij de kop gepakt? Weten jullie dat nog? Of was 't, was 't literatuur, gewoon romans die jullie bespraken? Of was het toch....?

B: #00:23:17-5# Mevrouw: ja, dan ging het om literatuur die wat te maken had met levensproblemen, natuurlijk ook, hè. Dat zou best kunnen, maar dan is dat weggezaakt. Weet je daar nog iets van? Mijnheer: nee, maar....mijn geheugen is niet al te sterk. Mevrouw: nou maar sommige dingen weet je juist ontzettend goed. Ik weet wel dat het met.....met enthousiasme gedaan werd, ze zetten zich er echt voor in.

I: #00:23:52-7# Ja, ja. Maar opvoed....over opvoeding of opvoedproblemen....tegen de achtergrond van een humanistische levensovertuiging?

B: #00:23:56-0# Mevrouw: ja, hoor. Als er....want er waren ook weleens thema's ook

die zij zelf brachten, hè, het Humanistisch Verbond, en dan hielden we altijd een...een bijeenkomst over. Ja, hoor dat gebeurde. Of d'r een leider was, dat weet ik niet. Maar.....mijn man zegt: mijn vader is bij ons in komen wonen toen mijn moeder overleden is, die is ook naar Enschede gekomen en die is toen voorzitter geworden.

I: #00:24:22-8# Van, van de gemeenschap, of van de praatgroep of van de gemeenschap Enschede.

B: #00:24:28-4# Mevrouw: nee, niet van de gemeenschap, van de praatgroep.

I: #00:24:31-9# Ja, ja.

B: #00:24:34-6# Mevrouw: ja, en die was wel...ja, die zorgde wel voor programma's dat kon 'ie wel.

I: #00:24:34-7# Ja, ja over pittige onderwerpen. En hoe oud was uw vader toen?

B: #00:24:46-0# Mevrouw: laten we zeggen: net even zeventig. Ja, maar nog buitengewoon actief en helder. Ja, hij is tot aan zijn dood bij ons blijven wonen, toen was 'ie tachtig. En hij deed ontzettend veel klusjes, hij, hij maakte het blaadje aan kant. We hadden een apart blaadje, dat deed hij. Hij heeft echt veel...., hij zorgde er voor dat het bij de post kwam.

I: #00:25:08-5# Het blaadje voor, voor de Vereniging? Voor de gemeenschap?

B: #00:25:06-6# Mevrouw: voor de Vereniging.

I: #00:25:12-3# Een Gemeenschapsperiodiek, zeg maar.

B: #00:25:10-1# Mevrouw: ja, dat deed mijn vader, ja.

I: #00:25:12-7# Ja, ja. En wie schreef daarin, dat, dat deed jouw vader?

B: #00:25:19-7# Mevrouw: ja..... deed hij dat weleens? Deed opa dat weleens? Mijnheer: hè? Mevrouw: Deed opa dat weleens? Schrijven in het blaadje?

I: #00:25:25-2# Stukjes schrijven, stukjes schrijven?

B: #00:25:24-3# Mevrouw: nou als het zo gevraagd werd, wel. Of 'ie het ook uit zichzelf gedaan zou hebben, weet ik ook, ook niet. Mijnheer: weet ik niet.

I: #00:25:32-6# U heeft toevallig niet zo'n blaadje ergens liggen?

B: #00:25:35-9# Mevrouw: nee.

I: #00:25:38-0# Nee.

B: #00:25:39-0# Mevrouw: nee, dat is verloren gegaan.

I: #00:25:46-5# Maar....dus het was een interessante tijd?

B: #00:25:43-4# Mevrouw: ja.

I: #00:25:45-9# Tussen '50 en '60? Actief binnen de gemeenschap van 't HV?

B: #00:25:49-0# Mevrouw: ja, zeker, natuurlijk, ja, zeker. En dan met hele jonge kinderen erbij. Hij was nog steeds bezig met een....een bijakte te halen, want hij was leraar timmeren maar hij wilde ook leraar tekenen worden.

I: #00:26:01-4# Ja, bouwkundig tekenen?

B: #00:26:06-1# Mevrouw: bouwkundig tekenaar. En daar is 'ie een paar keer voor opgegaan, en om futiliteiten....iedere keer moest je opnieuw examen doen voor 't hele zelfde verhaal. Mijnheer: heel, heel het verhaal. Mevrouw: en dan zakte 'ie weer voor iets anders, en dan....

I: #00:26:13-5# Dus niet, niet op 't onderdeel....je zakte op een onderdeel maar je moest het hele programma, moest je....?

B: #00:26:17-6# Mijnheer: ja, ja Mevrouw: ja het hele onderdeel overnieuw.

I: #00:26:17-8# Vreselijk.

B: #00:26:17-5# Mevrouw: ja, dat was echt erg, hoor. Mijnheer: zakte op..... perspectief, op perspectief zakte ik. En je moest alles, alles voldoende hebben, enne....nou dan maar weer helemaal overnieuw beginnen. Nou dat was hopeloos, zakte gewoon.

I: #00:26:32-3# Op een gegeven moment hebt u er de brui aan gegeven?

B: #00:26:35-3# Mevrouw: ja, dat was niet meer op te brengen. Mijnheer: ja. Mevrouw: zeker omdat hij ook organisatie werk wilde.

I: #00:26:39-0# Maar dat had, dat had geen consequenties voor zijn functie als adjunct-directeur? Of, of?

B: #00:26:49-3# Mevrouw: nee, zeker niet want in die tijd is hij ook schoolleider geworden. 't Was.... D'r was een directeur, of schoolleider, d'r waren een aantal scholen waar, waar mensen dusschoolleider werden. En daar is hij van die grootste school, de Bolderkampsingel in Enschede, is hij toen schoolleider geworden.

I: #00:27:07-2# Een keur van....dat heet dan....scholen....

B: #00:27:07-3# Mevrouw: ja, van die groep. Dat....ik weet niet, je had niet zo'n aparte

I: #00:27:11-2# Ja. Maar u, u, u geeft aan tussen '50 en '60, hè, was een buitengewoon actieve periode. Begrijp ik dan dat u na '60 een stap terugdeed of is het alsmear doorgedaan?

B: #00:27:26-2# Mevrouw: wij zijn toen....even kijken, hoor....tja, mijn vader is toen bij ons in komen wonen, die....die... daar ging het op den duur ook slecht mee. Die is overleden in 1970, en toen zijn wij....oh.... naar een andere wijk verhuisd. En.....ja toen waren er dus toch andere dingen.....en....

I: #00:27:53-6# Maar tussen '60 en '70 bent u gewoon nog actief geweest? Tot aan het overlijden van uw vader?

B: #00:28:04-7# Mevrouw: ja, we....zeker wel, hoor. Maar.... die praatgroep ging toch een beetje verlopen.

I: #00:28:02-2# Ja?

B: #00:28:03-5# Mevrouw: ja, ja, ja.

I: #00:28:05-8# Ja, dat gebeurt.

B: #00:28:08-9# Mevrouw: die is gewoon verdwenen op den duur. Het werd allemaal te voorsp/....

I: #00:28:11-2# Ingezakt? Ja.

B: #00:28:09-2# Mevrouw: ja, dat zeiden we weleens: "Het is allemaal zo voorspelbaar." 't....de bijeenkomst hoe dat allemaal ging. En dan één is weggebleven, dan ging de ander weg. En het groepje werd klein....

I: #00:28:23-0# Met opgave, met opgave van reden? Of bleven mensen gewoon weg? Had dat iets met het gezin te maken, met de opvoeding van de kinderen?

B: #00:28:33-9# Mevrouw: d'r was ook een beetje....er waren mensen lid geworden die mekaar niet zo goed lagen. Ook dat. De één vond de ander een beetje een aansteller of zo. Van dat soort dingen. Mijnheer: wie waren d'r allemaal lid van? Mevrouw: familie van der Maden, de familie Banning en die hadden ook een heleboel van die....Mijnheer: oh, oh, die: JAAA. Mevrouw: Groeneveld, die mijnheer die tegenover ons woonde in, in de wijk waar wij toen woonden. Dat was ook een hele eenvoudige man en daar moest je niet teveel met een heleboel commentaar komen, daar had hij niet zoveel behoefte aan. En dan had hij ook....liet 'ie weer merken dat hij dat weer niet zo leuk vond en die is er ook een keertje gewoon mee opgehouden.

I: #00:29:09-0# Ja, er was ook niveauverschil, intellectueel zal ik zeggen, in die groep?

B: #00:29:22-7# Mevrouw: ja, zeker hoor, ja

I: #00:29:20-2# Maar mijnheer Banning heeft het niet goed gedaan, geloof ik?

B: #00:29:28-6# Mevrouw: ja, die vond ook dat hij eigenlijk....een beetje 't gezag had. Dat 'ie wel een beetje hoo/....een heleboel in z'n mars had.

I: #00:29:34-0# Was 't familie van Willem Banning, de hoogleraar Sociologie? Of, of....?

B: #00:29:41-4# Mijnheer: weet ik niet. Mevrouw: oh, anders was het wel bekend.

I: #00:29:47-1# Dat denk ik ook. Daar loop je mee te koop, hè? Of niet?

B: #00:29:54-7# Mevrouw: ja, ja dat weet ik niet.

I: #00:29:52-5# Dus het had, had eigenlijk een natuurlijk verloop: 't zakte in, mensen gingen weg, er was....onderling was d'r wat verschil van mening, mensen pruimden elkaar niet?

B: #00:30:01-9# Mevrouw: ja, dat....dat zat er ook bij. En dan werd het groepje kleiner en dan ...ja, en dan...is er ook sneller een keertje iets, dat iemand niet kan.

I: #00:30:06-2# Ja, ja, ja.

B: #00:30:08-4# Mevrouw: wat dan ook. En is het opgehouden.

I: #00:30:12-5# Ja, ja.

B: #00:30:14-4# Mevrouw: maar waarom en hoe....hoe we dat gedaan hebben toen....

I: #00:30:19-2# Nee, d'r is ook niemand opgestaan met, met de suggestie: "Laten we iets nieuws beginnen"? Het is echt....

B: #00:30:23-0# Mevrouw: ingezakt.

I: #00:30:27-3# Ingezakt en ingezakt gebleven?

B: #00:30:24-4# Mevrouw: ieder had zo zijn ding, hè?

I: #00:30:22-2# Ja, ja, ja. Maar u ging nog wel.... naar lezingen en bijeenkomsten? Dus buiten het groepje?

B: #00:30:36-5# Mevrouw: 't is wel allemaal doorgedaan. Ja.

I: #00:30:35-6# Of had u 't op een gegeven moment zo druk in het gezin?

B: #00:30:42-9# Mevrouw: jaaa.

I: #00:30:43-6# Of...ja, het kan ook zijn dat je een, een verzadigingspunt bereikt. Dat je denkt: "Ik heb het niet meer nodig."

B: #00:30:45-4# Mevrouw: ja, best mogelijk want er zijn echt jaren geweest dat wij berichtjes kregen van het Humanistisch Verbond en dat we het lazen en dat we het gewoon....nou ja weggelegd werd en op den duur weggedaan.

I: #00:30:54-3# Ja, ja, voor kennisgeving aannemen?

B: #00:31:00-1# Mevrouw: ja, ja. Niet met ruzie of zo, maar ingezakt.

I: #00:30:59-1# Ja, ja, ja, ja.

B: #00:31:02-2# Mevrouw: maar wel....per se gra/.... graag lid blijvend van het Humanistisch Verbond, dat vonden we echt belangrijk, hoor. Ja dat wel.

I: #00:31:08-1# Ja, ja. Kunt u dat uitleggen? Waarom vond u dat belangrijk?

B: #00:31:18-3# Mevrouw: ja, je ben ongodsdienstig en je wil ergens bij horen. En....wat je las en deed rond het Humanistisch Verbond, dat sprak je dikwijls aan. Mijn man kreeg een beetje last van....dat ze een beetje....daar had ik geen last van hoor....een beetje Mijnheer: te ethisch Mevrouw: net tegen godsdienst aanzaten. Mijnheer: te ethisch. Mevrouw: te ethisch werden. En hij zegt: "Daar heb ik geen zin in."

I: #00:31:38-7# Nee.

B: #00:31:39-8# Mevrouw: en dan....dan was 'ie.... Nou, ja goed.

I: #00:31:45-0# Te ethisch, ja?

B: #00:31:49-7# Mevrouw: om....ja....

I: #00:31:50-5# Dus: niet praktisch gedoe, maar, maar....

B: #00:31:50-6# Mevrouw: nou, jaaa....

I: #00:31:52-5# Maar kunt, kunt u dat uitleggen? Wat, wat bedoelt u daarmee, dat, dat het te ethisch wordt?

B: #00:31:59-1# Mijnheer: ja, wat bedoel ik daarmee? Meer een gevoelskwestie.
Mevrouw: ja.

I: #00:32:05-7# U bent meer een man van de praktijk? Is dat, datdie tegenstelling tussen ethiek en praktisch handelen? Maar goed, dat is.... dat ook ethisch zijn natuurlijk.

B: #00:32:08-0# Mijnheer: ja, dat....

I: #00:32:16-8# Ja. Maar, dus 't HV ging de ethische kant op volgens uw man?

B: #00:32:25-5# Mevrouw: von/.... ja, dat von/...dat vond ik ook wel. Maar ik denk: "Ja er zijn ook andere mensen lid geworden en dat is ook erg leuk en ook fijn en belangrijk, hè?" Dus....ik had daar geen last van. Maar hij mopperde nogal eens daar over. Ja.

I: #00:32:40-1# Maar geen reden om het lidmaatschap op te zeggen?

B: #00:32:46-3# Mevrouw: geen.... in geen geval.

I: #00:32:46-7# Nee.

B: #00:32:48-4# Mevrouw: nee, hoor.

I: #00:32:53-1# (Gericht aan mijnheer) Wilt u iets zeggen?

B: #00:32:55-0# Mijnheer: nee, hoor.

I: #00:32:54-1# U nam een aanloopje?

B #0032:57-1# Mevrouw: ethisch. Ik zeg nou ethisch, maar hij zit ook te denken aan een ander woord.Een beetje mythisch? Een beetje...

I: #00:33:09-3# Mystiek.

B: #00:33:11-5# Mevrouw: ja....'t

I: #00:33:14-5# ja, 't HV richtte zich natuurlijk vooral op de geestelijke zorg, hè?

B: #00:33:14-7# Mevrouw: ja.

I: #00:33:16-8# En Humanitas dieop de maatschappelijke zorg? Misschien bedoelt hij dat?

B: #00:33:24-7# Mevrouw: ja, daar waren we natuurlijk ook lid van.

I: #00:33:21-6# Misschien bedoelt hij dat?

B: #00:33:25-5# Mevrouw: ja, dat was tuurlijk anders, hè. Dat is meer sociaal en....ja...

I: #00:33:20-8# Ja, precies ja. Meer met de poten in de modder.

B: #00:33:28-3# Mevrouw: maar allebei zeer belangrijk, ook voor ons hoor, dus....

I: #00:33:33-8# want u heeft...Maar u bent ook lid van, van Humanitas?

B: #00:33:28-6# Mevrouw: ja.

I: #00:33:38-0# Of bent je dat automatisch als je ook lid van het H.V. bent. Nee, hè?

B: #00:33:41-6# Mevrouw: nee, we zijn denk ik apart lid geworden. Ja.

I: #00:33:47-9# Ja, ja. Maar heeft u daar ook mee te maken gehad met Huma/....hebt u d'r ooit wat voor gedaan? Of?

B: #00:33:45-9# Nee, nee.

I: #00:33:48-4# U steunt het van harte?

B: #00:33:52-3# Mevrouw: wij steunen het van harte, ja. En we lezen wat er rondgaat.

I: #00:33:58-7# En maakt u nu gebruik van de diensten van Humanitas? Of?

B: #00:33:58-3# Mevrouw: nee, nee.

I: #00:34:02-7# Bij voorbeeld in termen van zorg? Of....?

B: #00:34:03-1# Mevrouw: nee, we hebben wel zorg, maar dat is gewoon van een algemene instelling.

I: #00:34:09-0# Ja, ja niet gelieerd aan 't H.V. of 't Humanistisch Verbond ofHumanitas.

B: #00:34:14-6# Nee, dat heeft d'r niks.... Nee.

I: #00:34:18-3# Nou, er is al een heleboel verteld. Ziet u wel dat het meevalt?

B: #00:34:16-2# Mevrouw: ik weet het niet.

I: #00:34:19-9# Jawel, aanvankelijk zei u....

B: #00:34:25-9# Mevrouw: Nee, want zojuist die dingen van....hoe k....daar hebben we nu niet over nagedacht. Hoe komt 't dat 't in mekaar gezakt is? Hoe komt 't dat wij...., mensen waar wij heel goed mee om gingen, plezierig mee omgingen helemaal uit ons, uit onze gedachten weg zijn? We zijn natuurlijk....we wonen hier nou al dertig jaar hoor, dus dat is natuurlijk ook een heleboel. Maar...

I: #00:34:46-0# Maar dat was in Enschede natuurlijk ook al zo?

B: #00:34:44-6# Mevrouw: maar dat was in Enschede....

I: #00:34:46-1# Toen het inzakte....gingen de mensen....

B: #00:34:49-4# Mevrouw: ja, toen was het al. We ha/....we hebben geen mededelingen gedaan van: "Wij gaan naar Nijverdal, gaan we wonen." Dus....

I: #00:34:58-0# Dat is vreemd, ja.

B: #00:34:59-8# Mevrouw: ja, dat is....op.

I: #00:35:00-0# Op? Ja.

B: #00:34:59-7# Mevrouw: ja.

I: #00:35:02-1# Maar goed nu woont u dus al dertig jaar in Nijverdal. En is hier iets van een, van een gemeenschap van humanisten?

B: #00:35:12-9# Mevrouw: Goh, nee, nee, nee.

I: #00:35:09-8# Nee?

B: #00:35:13-5# Mevrouw: nee.

I: #00:35:13-0# Dat kan niet?

B: #00:35:10-1# Mevrouw: want d'r is, dus, dus....in Almelo, dat hebben we ook eigenlijk jaren, zijn we toch naar Nieuwjaarsbijeenkomsten geweest. En zo nu en dan als er lezingen waren, ook weleens geweest. Maar niet zo....ze hebben ons dikwijls ook wel op de hoogte gehouden van allerlei dingen.

I: #00:35:27-4# Ja, er was wel contact tussen de gemeenschap Almelo en, en jullie, hè?

B: #00:35:29-6# Mevrouw: ja we hadden wel contact. En nu denk ik van: "Goh, we hebben al een tijdje geen...niks gehoord." Hebben we onze contributie niet betaald of, zo? Ja, die hebben we wel betaald, want onze eh....oudste zoon die gaat over onze financiën en die vraagt van moet....

I: #00:35:48-2# U bedoelt de contributie aan 't H.V.?

B: #00:35:49-1# Mevrouw: ja, ja dat bedoel ik: zou dat het zijn?

I: #00:35:54-5# Ja, ja natuurlijk want u staat toch....

B: #00:35:56-0# Mevrouw: maar dan hadden ze misschien gevraagd van.... of, hè...."bent u het misschien vergeten of zo?"

I: #00:36:03-7# Ja, ja, ja. Maar er is dus een tijd contact geweest tussen Almelo en Nijverdal om het zo maar te zeggen?

B: #00:36:02-8# Mevrouw: ja, hoor.

I: #00:36:05-3# En u ging daar altijd naar toe naar bijeenkomsten, naar lezingen?

B: #00:36:01-8# Mevrouw: niet altijd, maar....

I: #00:36:06-0# Af en toe.

B: #00:36:09-0# Mevrouw: daar gingen we zo nu en dan naar toe. Dat was leuk ook. We hadden ook al wat kennissen gekregen, ja.

I: #00:36:11-3# Ja, ja. Maar dat doet u al een tijdje niet meer. Maar is....komt er ook van Almelo ook geen berichtje deze kant op: "Jongens, Van de Most waar blijven jullie?"

B: #00:36:22-0# Mevrouw: nee. Mijnheer: nee. Mevrouw: daar gaat het ook allemaal te moeizaam voor denk ik, hè. Ze hebben moeite om de boel drijvende te houden, denk ik.

I: #00:36:31-6# Nu, ja dat, dat zou precies een reden kunnen zijn om de mensen d'r bij, bij te houden. Want het is inderdaad....het heeft inderdaad de neiging om uit elkaar te vallen.

B: #00:36:40-3# Mevrouw: ja.

I: #00:36:42-8# Ja.

B: #00:36:38-5# Mevrouw: de mensen die d'r zijn doen d'r best, maar het zijn er natuurlijk te weinig. En....ja. (Het is gewoon de wind hoor. Ik zal nog een kopje koffie inschenken?).

I: #00:36:59-8# Wij hervatten het interview. Mevrouw van de Most haalt het aan...., dat, dat het belangrijk is om ergens lid van te zijn in een omgeving, die hoofdzakelijk christelijk is.

B: #00:37:06-2# Mevrouw: ja en christelijk denkt, laat ik 't zo zeggen, hè.

I: #00:37:10-2# Christelijk denkt. Maar hebt u daar, hebt u daar last van gehad? Bedoel: werd u daarop aangekeken of aangesproken, dus?

B: #00:37:16-9# Mevrouw: dat, dat kunnen wij moeilijk weten. Alhoewel: mijn man wel. Die zat ook hier in allerlei organisaties, dat ze zeiden: "Nou u bent toch een aardige man al gaat u niet naar de kerk." Dat wel, dat soort dingen. Dat 'ie meedeed aan allerlei activiteiten, dat...vond hij....

I: #00:34:57-3# Ik kan mij voorstellen, dat, dat ook de burens of de omgeving waar u woont het contact mijdt....of op/....., hè, oppervlakkig laat vanwege het feit dat u niet

tot een kerkgenootschap.....

B: #00:37:49-8# Mevrouw: we zijn heel goed bevriend met....goed....daar hangt....nee, wij hebben een goeie relatie met de burens. En daar worden....daar zijn wij....daar wordt je niet op aangesproken, dat is natuurlijk altijd zo. Maar, ik, ik merk ook niets. Mijnheer: de overbuurman is even onkerkelijk als wij. Mevrouw: Ja, ook dat. En....ook ja....ook uit principe.

I: #00:38:15-9# Maar, maar ik wil even terug, naar, naar uw gezin. U hebt kinderen gekregen. Mag ik vragen, vragen hoeveel kinderen?

B: #00:38:22-2# Mevrouw: drie zoons.

I: #00:38:16-2# Drie zonen? En die gingen naar een openbare school?

B: #00:38:18-8# Mevrouw: ja, natuurlijk dat vonden wij....

I: #00:38:22-8# Maar, maar dat was nog in?

B: #00:38:28-9# Mevrouw: in Schiedam.

I: #00:38:26-9# In Schiedam?

B: #00:38:29-8# Mevrouw: natuurlijk niet. Onzin.

I: #00:38:29-7# Nee, dat was in Enschede.

B: #00:38:34-2# Mevrouw: Enschede, toe.

I: #00:38:33-6# Maar daar was de omgeving minder christelijk.

B: #00:38:44-9# Mevrouw: ja minder christelijk.

I: #00:38:32-4# Dus de kinderen gingen naar de openbare school, naar de openbare school.

B: #00:38:44-2# Mevrouw: daar ging dat heel anders....maar hier....

I: #00:38:41-1# Hoe oud waren de kinderen toen u hier naar toe verhuisde?

B: #00:38:44-3# Mevrouw: eentje moest nog geboren worden, eentje was bijna een jaar en de ander was tweeënehalf.

I: #00:38:51-1# Ja, dus hier in Lichtenvoorde....zijn ze naar de.....of sorry: hier in Nijverdal zijn ze naar de basis....lagere school gegaan?

B: #00:39:00-1# Mevrouw: lagere school, ja.

I: #00:38:56-4# En dan gingen ze naar de openbare school? Of was die er niet?

B: #00:39:00-0# Mevrouw: ja Mijnheer: ja.

I: #00:38:59-2# Was d'r wel.

B: #00:39:02-8# Mevrouw: ja, die was d'r uitgebreid ook. Ik.... Want 't is hier....hoor ik iedere keer dat kindertjes die gaan nou voor het eerst naar de basisschool en dan gaan ze naar de christelijke of de katholieke school. En ik zeg: "Kon dat nou niet de openbare school zijn, hè?" "Nee die is veel minder goed. En dat.... Je moet echt naar de katholieke of naar de christelijke school, de katholieke school want de openbare school, nee hoor daar doen ze niet aan godsdienst. Nee, nee." Maar zo erg denken de mensen dat 't hier is, hè. Ja.

I: #00:39:35-2# Ja, ja. Dus als er geen godsdienst onderwijs wordt gegeven is het niks.

B: #00:39:32-9# Mevrouw: nee, dan is het eigenlijk niet goed. En zo gaat het met allerlei dingen.

I: #00:39:39-2# Ja, maar uw kinderen hebben daar ook geen last van gehad? Want ik neem ook aan dat ze ook met vriendjes in....uit de buurt speelden?

B: #00:39:50-3# Mevrouw: Nee,onze kinderen hebben hier niet gewoond, die waren toen al uit huis. We waren nog maar samen over.

I: #00:39:56-4# Oh, dus ze gingen in Enschede naar de basisschool?

B: #00:39:56-9# Mevrouw: ja.

I: #00:40:02-0# Oh, ik dacht hier in Nijverdal.

B: #00:40:08-5# Mevrouw: nee, nee, nee in Enschede en daar hebben ze ook de middelbare school gevolgd. En de oudste zoon is op de TH geweest in Enschede.

I: #00:40:14-8# Hebt u uw kinderen een humanistische opvoeding gegeven?

B: #00:40:11-2# Mevrouw: ja, zeker.

I: #00:40:17-3# Ja.

B: #00:40:18-4# Mevrouw: daar, daar praten we....

I: #00:40:18-2# Ja, kunt u, kunt u daar iets over vertellen, wat hield dat in dan? Wat....?

B: #00:40:16-5# Mevrouw: ja, nou ja goed, dat men dan denkt dat, denkt dat er een God is die alles regeert, maar dat wij denken dat we het zelf moeten doen

enne....Nou ja goed, en dat...., met elkaar enne....dat 't van de mensen uitgaat en dat alles wat God doet dat heeft 'ie meegekregen van de mensen, want ja anders dan zou 'ie het ook niet weten.

I: #00:40:50-6# God is een creatie van de mens?

B: #00:40:55-1# Mevrouw: ja, precies, ja. Dus....Dat....Zo zijn ze ook echt.

I: #00:40:59-5# Uw kinderen?

B: #00:41:07-0# Mevrouw: onze kinderen ja, ja zeker.

I: #00:41:00-6# Zijn ze ook lid geworden van het H.V.?

B: #00:41:07-1# Mevrouw: nee, nee....'t Mijnheer: nou, Mar/...Mar/.....Martijn misschien? Mevrouw: jaaa, die is lid van Humanitas, omdat 'ie daar ook voor werkt, hè? Maar....dat heeft met Humanistisch Verbond niks te maken. Die zijn getrouwd met vrouwen, die wel een werk.... een kerkelijke achtergrond hebben.

I: #00:41:26-8# Uw zonen?

B: #00:41:30-1# Mevrouw: mijn zoons, ja. En dan denken ze er natuurlijk langer over na. En toen hadden wij natuurlijk die invloed ook niet meer. Dat was toen al....voorbij.

I: #00:41:32-2# Nee, nee. En daarbij: wat kun je er aan doen?

B: #00:41:40-5# Mevrouw: ja, maar hun eigen leven is....ja....ze hadden lid kunnen zijn.

I: #00:41:41-0# Maar zijn ze ook niet getrouwd met een, een christelijke partner omdat ze misschien iets gemist hebben in, in uw opvoeding?

B: #00:41:47-6# Mevrouw: dat heb ik nooit gevraagd, hoor.

I: #00:41:53-7# Nee, hebben ze ook nooit aangegeven? Nee?

B: #00:41:55-8# Mevrouw: ik weet het niet. Als ik zeg: "Dat is niet waar." dan kan het ook helemaal buiten de waarheid zijn, hoor. Ja.

I: #00:42:02-6# Ja, ja, ja. Maar ze zijn....zijn ze er weleens op terug gekomen op die humanistisch geïnspireerde opvoeding? Hebben, hebben ze d'r iets van gevonden? Ik bedoel in de zin van: hebben ze daar een mening over gevormd?

B: #00:42:16-4# Mevrouw: nee, meer een plagerige dan een....als er wat....ja, nou ja goed: "En jullie dit....en jullie dat...." 't.... En dat vinden we prima hoor.

I: #00:42:28-1# Ja, tuurlijk. Ja, ja, ja

B: #00:42:30-5# Mevrouw: Maar....nee, dat is nooit een thema geweest, hoor. Eigenlijk afgelopen zondag was onze oudste zoon op bezoek en toen liet....toen vertelden we dat u zou komen en toen hebben we 't wel even over gehad. Maar....niet van vroeger.

I: #00:42:45-1# Maar geen herinneringen en....?

B: #00:42:45-6# Mevrouw: nee, maar niet van vroeger.

I #00:42:33-0# Nee, nee. Ja, grappig. Even kijken.....Is dat de telefoon? Ik zet hem even stop.

B: #00:42:57-9# Mevrouw:opvoedt zoals hij denkt dat 'ie....het zo goed mogelijk doet.

I: #00:42:57-9# Ja, ja precies, precies. Het zit hem vaak in het voorleven, hè? Dan, dan....dan....

B: #00:42:59-5# Mevrouw: ja, zo is het. Het is niet opvoeden, maar voorleven, hè? Je doet het zoals je denkt van....zo goed mogelijk is. Ja, zo is het wel gegaan ja, ja..

I: #00:43:10-7# Ja, ja, ja. Maar....één van uw zoons werkt bij H/....bij Humanitas? Begrijp ik dat....?

B: #00:43:19-0# Mevrouw: ja die heeft....ja, nou ja hij is, hij is....musicus. Hij is....hij heeft hethier....'t conservatorium heeft 'ie hier gevolgd. Enne....daar kon hij geen werk in krijgen toen, is 'ie.....heeft 'ie nog een HBO opleiding gevolgd in computers en die werkt nu bij de bloemenveiling in.....

I: #00:43:41-5# Aalsmeer?

B: #00:43:45-3# Mevrouw: Naaldwijk.

I: #00:43:31-9# Naaldwijk.

B: #00:43:34-5# Mevrouw: ja, daar 'ie ontslagen pas en daar heeft 'ie gelukkig weer een nieuwe baan gekregen. En dat is heel wat, hè?

I: #00:43:52-0# Ja.

B: #00:43:45-0# Mevrouw: dus....en verder werkt 'ie als vrijwilliger bij Humanitas, hij bezoekt gezinnen waar problemen zijn, dat soort dingen.

I: #00:43:57-5# In het Westen?

B: #00:44:00-6# Mevrouw: in 't Westen, ja. In Delft.

I: #00:43:54-4# Ja, ja, ja, mooi

B: #00:43:57-1# Mevrouw: ja.

I: #00:44:03-9# Maar welk, welk instrument bespeelt 'ie?

B: #00:44:08-1# Mevrouw: viool.

I: #00:43:58-4# Viool?

B: #00:44:06-5# Mevrouw: ja.

I: #00:44:09-4# Hij zou ook nog vioolles kunnen geven, eventueel?

B: #00:44:15-0# Mevrouw: ja, dat zou kunnen. Maar goed....hij heeft een, een heel druk leven. Hij is ook voorzitter van het Delfts Symfonieorkest.

I: #00:44:13-4# Oh?

B: #00:44:15-4# Mevrouw: en daar heeft 'ie ook een heleboel werk aan.

I: #00:44:03-7# Ja, ja, ja.

B: #00:44:19-5# Mevrouw: enne, dus..... hij is druk met muziek en hij heeft natuurlijk ook een baan. En heeft 'ie..... is 'ie.....verder heeft 'ie nog een, een opleiding gevolgd voor meubelmaker, dat vond 'ie toen ook ontzettend interessant. En hij werkt ook paar dagen, hij heeft.....werkt drie dagen bij de veiling en dan twee dagen of vier dagen, zoals het uitkomt, op zijn eigen werkplaats. En dat vindt 'ie eigenlijk het leukste.

I: #00:44:30-4# Veelzijdige man, hè? Heeft, 'ie, 'ie dat gemaakt toevallig?

B: #00:44:46-0# Mevrouw: ja, en die dingen enne....

I: #00:44:46-1# Oh, leuk zeg. Ja.

B: #00:44:49-0# Mevrouw: ja, ja, ja. Dus....

I: #00:44:54-1# Van de Most Meubelmakerij Naaldwijk?

B: #00:44:53-1# Mevrouw: Delft.

I: #00:44:57-7# Delft.

B: #00:44:53-1# Mevrouw: ja, ja.

I: #00:44:56-1# Ik zal 't eens opschrijven.

B: #00:45:01-2# Mevrouw: "De getemde kast" heet 'ie.

I: #00:45:00-8# "De getemde kast".

B: #00:44:49-4# "De getemde kast". Maar....hij is heel bedrijvig, heel druk.

I: #00:45:10-0# Ja, ja. Want ik zoek, ik zoek een kastje.

B: #00:45:16-4# Mevrouw: maar is dus ja....in ieder geval....

I: #00:45:14-2# Het is een duizend, een duizendpoot, eigenlijk hè? Hij kan alles.

B: #00:45:17-0# Mevrouw: ja, dat is zeker. Ja.

I: #00:45:21-0#Nou ik denk dat we al een heleboel behandeld hebben, als ik zo die thema's bekijk. Humanistische opvoeding waar bestond dat uit, humanistische waarden doorgeven.

B: #00:45:36-7# Mevrouw: ja.

I: #00:45:32-1# Ja, wat zijn, zijn voor u belangrijke waarden?

B: #00:45:41-8# Mevrouw: respect voor elkaar en want wij zeggen van godsdiensten....altijd godsdiensten zijn op hun manier altijd de beste, hè. Die leven het beste voor....en die....en daarom maken ze ruzie met mekaar, zij maken oorlog met mekaar, dat zou een humanist niet doen, want die gaat van zichzelf uit, hè?

I: #00:45:56-4# Ja, ja, ja.

B: #00:45:58-5# Mevrouw: en hij zal....moet zorgen dat 'tvan, van hem uit de wereld verbeterd, hè? En dat kunnen die godsdiensten niet voor elkaar krijgen.

I: #00:46:06-5# Nee.

B: #00:46:07-9# Mevrouw: ja, dat gevoel zo.

I: #00:46:12-3# Ja, ja. Geldt dat ook voor u mijnheer van de Most?

B: #00:46:10-8# Mijnheer: ja. Mevrouw: we zijn het wat dat betreft dikwijls wel heel erg met elkaar eens, hoor.

I: #00:46:19-4# Na al die jaren moet 't ook bijna wel.

B: #00:46:29-1# Mevrouw: ja, oef....je hoort zoveel....nee, 't wordt juist moeilijker.

I: #00:46:26-5# Mag ik u nog een vraag stellen, misschien wat, wat lastig, maar u vertelde over uw vader dat 'ie zelfmoord heeft gepleegd. Hoe, hoe, hoe heeft u daar op gereageerd, toentertijd? Hoe oud was u toen?

B: #00:46:52-8# Mijnheer: hoe oud was ik toen?

I: #00:46:49-1# Was aan 't eind van de oorlog, hè?

B: #00:46:51-3# Mijnheer: ja.

I: #00:46:53-8# '45: u was?

B: #00:46:54-4# Mevrouw: twintig, zo iets.

I: #00:46:53-2# Ja.

B: #00:46:58-1# Mijnheer: ja, tweeëntwintig of zo. Mevrouw: en aan het opknappen van een ernstige ziekte, hij heeft tbc gehad, en daar 'ie voor in 't sanatorium geweest. In die tijd....Mijnheer: Ja, hoe heb je daarop gereageerd. 't is....ja, weet ik gewoon niet meer....maar het was natuurlijk wel heel erg.

I: #00:47:17-1# Ja.

B: #00:47:18-5# Mevrouw: zijn vader heeft een heel slecht leven gehad. Diepe, diepe armoede in het gezin waar hij vandaan kwam. Alcoholisme, Schiedam kan je nagaan. En gewoon geen, geen kans hebben om ook maar ergens terecht te komen. Geen vrienden. En toen heeft hij getekend als koloniaal, toen is 'ie naar Indië gegaan. En daar heeft 'ie ook gezeten. Nou, ja....ge/....z'n, z'n best gedaan. En....

I: #00:46:57-2# Maar wat, maar wat houdt dat in als koloniaal, dat 'ie daar ging werken als op, op een plantage?

B: #00:47:52-3# Mevrouw: als soldaat eigenlijk, hè?

I: #00:48:08-3# Oh, bij 't, 't KNIL?

B: #00:48:08-3# Mevrouw: ja, ik weet niethoe heette dat? Het KNIL? Mijnheer: ja.....

I: #00:48:07-1# Koninklijk Nederlands Indisch Leger.

B: #00:48:07-4# Mijnheer: nee, die....die....

I: #00:48:07-4# Maar hij was in ieder geval militair.

B: #00:48:07-6# Mijnheer: hij was geen militair enne....Hij was.....ja, of wel militair? Hij was gedeserteerd. Mevrouw: hij werkte daar wel als militair, hoor.

I: #00:48:10-6# Nou als je gedeserteerd was, dan....

B: #00:48:29-0# Mijnheer: hij was gedeserteerd naar een.....kampong, waar die uit gehaald is en gearresteerd enne.... naar Nederland gestuurd weer. Mevrouw: maar

toen kwam 'ie....er was hem beloofd, hij zou er zes jaar naar toe gaan en dat is mislukt. Daar weet hij ontzettend weinig vanaf. En ze hadden toen beloofd, dat hij een uitkering zou krijgen of in ieder geval dat ze zouden iets voor hem sparen dan had 'ie een potje....een spaarpotje.

I: #00:48:39-7# Ja, een startkapitaaltje.

B: #00:48:47-8# Mevrouw: dat heeft hij helemaal niet gekregen, dus hij kwam alweer berooid, kwam 'ie in Nederland. En toen heeft familie of wie dan ook heeft er voor gezorgd, dat 'ie een, een vrouw kreeg. En dat is dus z'n moeder geworden, ze zijn samen getrouwd, maar hij voelde eigenlijk niks voor haar.

I: #00:49:16-3# Dus een gearrangeerd huwelijk?

B: #00:49:21-3# Mevrouw: een gearrangeerd huwelijk. En dat is nooit....misschien dat het een poosje wat beter is gegaan. Maar nooit goed geworden en dat is tuurlijk ook heel erg. Hij heeft gewoon een heel verdrietig leven gehad.

I: #00:49:27-9#Ja, ja. Maar ook blijven drinken, begrijp ik?

B: #00:49:31-8# Mevrouw: nee, want hij heeft toen een oogziekte gekregen en toen hadden de artsen gezegd: "Als je blijft drinken dan ben je gegarandeerd blind."

I: #00:49:35-2#Ja, ja, ja.

B: #00:49:37-3# Mevrouw: en toen is 'ie opgehouden, hè? Hij dronk niet meer. Mijnheer: nee. Mevrouw: maar goed hij had het gewoon slecht, hij heeft gewoon een slecht leven gehad. Want dat zegt...., dat me/.... zegt 'ie ook vaak: "Me vader is gewoon, was een loonslaaf." Hij heeft toen, toen die baan gekregen als stoker, maar dat was ook super zwaar werk. Kon 'ie ook geen kant mee uit. En zeer, zeer trouw en ijverig, enne.... z'n best doen, en het goed willen doen. Mijnheer: ja. Mevrouw: dat, dat wel hoor.

I: #00:50:07-4# Dat zat er wel in?

B: #00:50:11-0# Mevrouw: dat zat er heel erg in.

I: #00:50:11-2# Want hij is natuurlijk ook een kind van zijn geschiedenis.

B: #00:50:16-3# Mevrouw: ja, tuurlijk. Ja, natuurlijk. Mijnheer: wat ook erg was...., hij was stoker en toen gingen ze machinaal stoken.

I: #00:50:22-7# Oh.

B: #00:50:24-7# Mijnheer: enne....zijn knecht ging daar voor zorgen. En.... hij moest in zijn werkplaats....ja.

I: #00:50:37-5# Ja. Dus: hij werd uit zijn functie ontzet als het ware en het werd

overgenomen door de knecht van 'em?

B: #00:50:41-8# Mevrouw: ja. Mijnheer: ja.

I: #00:50:43-9# Dus het was eigenlijk een degradatie? Maar dat was ook pijnlijk, denk ik?

B: #00:50:44-0# Mevrouw: ja, zeker dat was heel erg. Mijnheer: ja, dat was heel pijnlijk.

I: #00:50:48-0# Ja, ja.

B: #00:50:47-7# Mevrouw: jaja. Hij heeft....

I: #00:50:54-0# Maar was de sfeer thuis ook om te snijden of viel dat allemaal wel mee?

B: #00:50:46-6# Mijnheer: nou die was niet om te snijden, nee.

I: #00:50:57-7# Nee.

B: #00:50:59-1# Mijnheer: maar d'r gaat ook, denk ik, veel langs je heen als je, als je jong bent.

I: #00:51:06-0# Ja, je sluit daar ook voor af, denk ik. Of niet?

B: #00:51:11-7# Mijnheer: mmm?

I: #00:51:15-0# Je sluit je daar ook voor af?

B: #00:51:11-1# Mevrouw: is ook omdat 'ie ziek was geweest, en ook moest zien dat 'ie ergens op 't pad kwam, hè? Net zo goed.

I: #00:51:19-5# Mijnheer zelf?

B: #00:51:23-7# Mijnheer: Ja, want....ja, nou.....toch ziek geweest. Mevrouw: ja.

I: #00:51:30-4# Ja, ja.

B: #00:51:32-0# Mevrouw: jaaa.

I: #00:51:32-6# Jaaa, een pittige geschiedenis, hè?

B: #00:51:35-2# Mevrouw: ja, ja.

I: #00:51:38-6# Ja, in welk sanatorium hebt u gelegen om, om op te knappen van uw TB? Waar was dat?

B: #00:51:45-6# Mijnheer: nee, ik heb niet in een sanatorium.....

I: #00:51:45-2# Nee.

B: #00:51:47-0# Mijnheer: dag sanatorium. Mevrouw: de Licht...., de Lichthouwen in Schiedam. Mijnheer: ja, dat was....Mevrouw: een plek in het bos.

I: #00:51:53-4# Maar daar ging je overdag naar toe en 's-avonds ging je naar huis.

B: #00:51:51-0# Mijnheer: ja, ja.

I: #00:51:56-3# Ja. ja.

B: #00:51:58-5# Ja.

I: #00:51:59-7# En bent u daar helemaal genezen van die TB? Ja?

B: #00:52:01-8# Mevrouw: de laatste jaren gebeurt het nog al eens, dat 'ie een longontsteking heeft of, zo. En....ze hadden altijd gezegd dat 'ie een pleuritis had. En de artsen hier, die zeggen: "Dat is helemaal niet waar, want z'n, z'n borstbeen is helemaal gerafeld, dat is echt een tbc klant, kan haast niet anders." Maar z'n hele long is weg, het is gewoon....'t ligt als een vuist onderin zijn borstkas.

I: #00:52:33-6# Verteerd? Echt waar?

B: #00:52:36-9# Mevrouw: ja. En d'r is....het is gewoon een holle ruimte. En nou ja, goed....

I: #00:52:35-9# Dus hij leeft, hij leeft met één long?

B: #00:52:41-9# Mevrouw: hij heeft maar één long. Maar de arts in...., dat is dan in Almelo geweest, die zegt: "Als je eenmaal tbc hebt gehad, er blijft altijd iets over. Het kan zo maar, zelfs na vijftig jaar, kan het weer opspelen."

I: #00:52:51-3# Oh, ja.

B: #00:52:53-8# Mevrouw: ja, dat wisten we ook niet. Het zal....ik kan mij niet voorstellen dat het nog, nog zou gebeuren, dan krijgt 'ie niet zoveel kans meer.

I: #00:53:02-9# Nee.

B: #00:53:04-2# Mevrouw: nee, maar goed. Nee, maar goed, hij heeft in die tijd..... dat het met zijn vader eigenlijk zo heel slecht ging.... was hij zelf ook ziek. 't vervelende is, ik zei: "Heb je ooit met je vader kunnen praten?" Ze leefden langs elkaar heen ook als gezin, eigenlijk. Iedereen ging z'n eigen weg, zo goed mogelijk. Dat was het dan.

I: #00:53:28-9# Het is nooit gezinswaardig, wat hij bereikt heeft.

B: #00:53:34-2# Mevrouw: ja, hij heeft hard gesappeld, hoor. Ja. En ook heel veel van zijn vrije tijd overal ingestoken.

I: #00:53:40-7# Ik vind dat wel een mooie afsluiting.

B: #00:53:46-9# Mevrouw: ja?

I: #00:53:49-6# Ja, tenzij u zegt: "Ik wil nog iets vertellen, ik ben iets vergeten of....?" Hebt u het gevoel....?

B: #00:53:49-9# Mevrouw: kijk, als ik dat zou hebben, als ik dat zou hebben dan is het pas later, natuurlijk, hè.

I: #00:53:52-0# Maar hebt u het gevoel dat u binnen de context van het mogelijke alles hebt kunnen zeggen wat

B: #00:53:57-0# Mevrouw: het is al een heleboel voor ons uit dat.....st/.....stukje leven van 't Humanistisch Verbond gekomen.

I: #00:54:07-1# Nou, nou. Ja, zeker. Zeker. Oké, dan sluit ik het hierbij af. Beiden dank aan u, hè. Dank u wel mijnheer en mevrouw van de Most.

B: #00:54:13-8# Mevrouw: dan ga ik natuurlijk mijn broer opbellen, hè?